LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

RAPPORT

ISSN 1400-0792

Nr 2007:3

Plan för fiske och fiskevården i Södermanlands län, avseende perioden 2007-2010

Björn Tengelin
Structor Miljöteknik

Braxen Södermanlands landskapsfisk

Innehållsförteckning

INTRODUKTION **4**

FORTSATT BEHOV AV UNDERSÖKNINGAR OCH ÅTGÄRDER **5**

FISKEVÅRD FÖR ATT STÖTTA HAVSÖRINGENS NATURLIGA REPRODUKTION **6**

KUSTVATTEN OCH KUSTVATTENDRAGEN **6**

FLODOMRÅDE 62/63, TROSA KOMMUN 7
FLODOMRÅDE 63 – TROSAÅN, TROSA KOMMUN 7
FLODOMRÅDE 63/64, TROSA KOMMUN 8
FLODOMRÅDE 64 – SVÄRTAÅN, NYKÖPINGS KOMMUN 10
FLODOMRÅDE 65 – NYKÖPINGSÅN, NYKÖPINGS KOMMUN 11
FLODOMRÅDE 66 – KILAÅN, NYKÖPINGS KOMMUN 11
FLODOMRÅDE 66/67, NYKÖPINGS KOMMUN 14

MÄLAREN, OCH VATTEN SOM MYNNAR DÄR **15**

FLODOMRÅDE 61 – MÄLAREN/NORRSTRÖM, ESKILSTUNA OCH STRÄNGNÄS KOMMUNER 15
FLODOMRÅDE 61: 121/122 15
FLODOMRÅDE 61:121 16
FLODOMRÅDE 61:120/121 16
FLODOMRÅDE 61:120 17

HJÄLMAREN, OCH VATTEN SOM MYNNAR DÄR **17**

FLODOMRÅDE 61:121 HJÄLMAREN/MÄLAREN/NORRSJÖN, VINGÅKERS, KATRINEHOLMS OCH ESKILSTUNA KOMMUNER 18

GÖS **20**

ÅL **20**

GÄDDA **21**

ANDRA SKYDDSVÄRDA FISKARTER **21**

MAL 21
FLODNEJONÖGA 22
GRÖNLING 22
ASP 22
NISSÖGA 22

KRÄFTOR **23**

SIGNALKRÄFTORNA 23
FLODKRÄFTORNA 23

FISKEVÅRDSOMRÅDESFÖRENINGAR **24**

FISKETILLSYN **26**

FISKETURISM **27**

PRIORITERINGAR OCH KAPITALISERINGAR **28**

Introduktion

Denna fiskevårdsplan grundar sig på länets tidigare plan från 1998. Den är till aktuella delar uppdaterad och reviderad 2007, av Björn Tengelin, Structor Miljöteknik tillsammans med länsfiskekonsulent Sten Nilsson. Planen är framtagen på uppdrag från Fiskeriverket.

Södermanlands län har ett omfattande fiske, med mycket fina förutsättningar längs östersjökusten, Mälaren och Hjälmaren. Därtill finns fiske i upplåtna inlandsvatten, både sjöar och i rinnande vatten. Det mesta fisket bedrivs av allmänheten, följt av husbehovsfiske, fiske med stöd av egen fiskerätt, samt yrkesfisket.

Fisket erbjuder ett brett utbud genom den omväxlande naturen där skärgården följs av Hjälmaren, Mälaren och större och mindre insjöar. Vissa möjligheter till fiske i strömmande vatten finns också. Allmänheten har tillgång till många insjövatten via fiskekort, och i Mälaren, Hjälmaren och i skärgården genom lagen om fritt handredskapsfiske. Kräftfisket upplåts också i en del vatten.

Speciella regler gäller för fiskets bedrivande i Mälaren, Hjälmaren och längs kusten, reglerade av Fiskeriverket. Regler och Fiskeguide för Sörmland finns på Länsstyrelsens hemsida www.d.lst.se gå till fliken Fiske. På enskilt övrigt vatten reglar fiskerättsägarna själva fisket, i många fall genom fiskevårdsområdesföreningar som säljer fiskekort.

Även visst husbehovsfisket sker, mest med sportfiskeredskap, men även genom nätfiske eller vissa andra redskap, på eget fiskevatten och allmänt vatten i de större insjöarna, Mälaren, Hjälmaren och skärgården.

Fisketurismen har de sista åren vuxit till en egen näring. Den innefattar givetvis själva sportfisket, men inkluderar även all kringservice såsom guidning, mat, husrum och ibland tillgång till båt och redskap. I dag finns etablerade fiskeguider som opererar i länet. Det är främst gädd-, havsöring- och gösfisket som utgör grund för fisketurism. En stor potential finns också i trollingfiske efter lax på allmänt vatten i skärgården ute vid Gustaf Dahlén.

Yrkesfisket är mest utbrett i Mälaren. Ål, gös, kräftor, siklöja, abborre och gädda är de viktigaste arterna i detta fiske. Speciellt i Hjälmaren har man stärkt och utvecklat gösfisket genom att få det certifierat.

Inom länet har fiskevård bedrivits under lång tid främst genom utsättning av gädda, sik, gös ål, lax och öring. Från 1980-talet och framåt har fiskevården främst haft till syfte att förbättra fisket efter ål, havsöring, lax och kräftor. Denna fiskevårdsplan behandlar och utvecklar den fiskevård som bedöms, och i delar kan finansieras, av Fiskeriverket. Men även andra bedömningar tas upp i planen, rörande skyddsvärda arter, fisketillsyn, och annat mer långsiktigt arbete.

Braxen Södermanlands landskapsfisk

Fortsatt behov av undersökningar och åtgärder

Några mera omfattande inventeringar av havsöringens befintliga och möjliga lekbäckar har inte genomförts sedan 1978. Vid en biotopkartering 2005 inventerades också lämpliga lekbottnar. 1994 gjordes en bäckinventering med sikte på främst icke-laxartade fiskars reproduktion. 1993, 2002 och 2005 provfiskades sjöar i kalkningsprogrammet, samt ett antal andra intressanta insjöar. 1982 genomförde dåvarande fiskenämnden en utredning och inventering "Kustfisket i Södermanlands län" som behandlar det yrkesmässiga kustfiskets omfattning, inriktning förutsättningar. Utredningen gav förslag till diverse åtgärder som kan gynna yrkesfisket. Man slog fast att länet är speciellt lämpat för utsättning och produktion av ål, gös och havsöring.

I Kilaån med biflöden, har vandringshinder och lekbottnar inventerats år 2000. Därtill har man åren 2004, 2005 och 2006 närmare undersökt fiskyngelförekomsten i länets skärgård, med hjälp av små riktade sprängningar i vatten. Länsstyrelsen har också upprättat en Fiskeguide för länet 2002. Tillsammans med övriga berörda län har man deltagit i arbetet kring ”Fiskets framtid i de stora sjöarna”, vilket rapporten heter som kom 2005. Samma år kom även rapporten ”Fiskets framtid på södra ostkusten – utveckling eller avveckling?” Vid Askö har nätprovfisken genomförts 2005 och 2006.

Det finns mycket som tyder på att gösutsättningar har ekonomiskt försvarbara värde i Södermanlands län. Detta bör följas upp bättre med provfisken, fångstrapporteringar eller glesare men större utsättningar, så man lättare kan se om det blir stora årsklasser just dessa år.

Med den snabbt och kraftigt minskade invandringen av ål till Södermanlands vatten, som till hela Sverige och Europa, är det viktigt att göra allt som går för att främja och skydda ålen.

2003 genomfördes en damminventering i länet. Substansen i den inventeringen är inte överförd till denna plan, då det inte framgår om uppgivna dammar också utgör vandringshinder, eller om det finns fiskvägar.

Det behövs en återkommande bäckinventering, för att kontrollera öringreproduktionen, förekomsten av vandringshinder, och övriga fiskarter, samt stormusslor och kräftor.

Då kustfisket ökat de sista åren, och fisketrycket misstänks i vissa områden vara allt för stort på gädda bör en fortsatt inventering av gäddans lekplatser i skärgården genomföras med siktet inställt på att upprätthålla och vid behov kunna lägga skydd på viktiga lekplatser. Detta är ett sätt att gynna de storvuxna gäddorna, vilka är mycket viktiga för dels fisketurismen, dels ekologin i vikarna.

För att skydda ålen behöver man göra allt som står till buds. En komplett genomgång av alla vattendomar i länet kan kasta ljus över var det idag finns bindande

domar om ålyngelledare. Dessa bör då besiktigas och underhållas. Därtill är det viktigt att försöka kasta ljus över vilka utvandringsmöjligheter de blankålarna har, så att de når havet, och inte skadas eller dödas i befintliga kraftverk. Där inte detta finns beaktat i domar, bör man utreda möjligheterna till att underlätta ålens utvandring, på sätt lämpligt för varje vattendrag för sig. Ett sätt kanske är att återupprätta och lösa in fasta fisken, och släppa hela eller delar av ålmängden vid kusten.

Fiskevård för att stötta havsöringens naturliga reproduktion

Det naturligt strömmande vattendraget utgör en viktig biotop för många djur och växter. För havsöringen i länet gäller att den är helt beroende av mindre, rinnande vatten för sin naturliga reproduktion. Det är av största vikt att dessa strömmande vattendrag sköts och skyddas. Vandringshinder bör rensas bort om möjligt. Ett tilltagande problem är också olagliga vattenuttaget som sker i många mindre vatten, och vilket de sista torra somrarna har skapat vattenbrist på många håll. Här kan det finnas skäl att tvinga fram vattendomar, eller reglering av vattenuttaget. Verksamheten föreslås vara prioriterad och finansieras via statsbidrag och fiskeavgiftsmedel.

Vandringshinder och behovet av biotopvård, rensning av vattendragen, skyddszoner med trädridåer som ger skugga, ska löpande noteras och kan samordnas i andra studier.

Vägverket har 2004 i sin publikation ”Vägtrummor som vandringshinder” närmare studerat hur en bra, respektive en dålig vägtrumma ser ut, fungerar, och åtgärdas, i mindre vattendrag. Även detta bör inkluderas i studiet av vattendragen.

Samarbetet med Sportfiskarnas organisation för att ge fiskeklubbar möjlighet att vara fadder för valda vattendrag bör även fortsättningsvis uppmuntras. Där fiskerättsägare ställer upp på att verka genom att bilda en fiskevårdsområdesförening, bör detta tydligt uppmuntras och aktivt stödjas.

Det finns tecken som tyder på att havsöringen de sista åren har haft en tillbakagång. Orsaken till detta är inte uppenbar, men finns farhågor att det kan ha med sälen eller skarven att göra. Detta måste undersökas närmare.

Så länge som alla problem kring havsöringen inte är lösta, och all möjlig biotopvård ännu inte har genomförts, måste fortsatta utplanteringar göras varje år.

Kustvatten och kustvattendragen

Södermanland har många och fina vattendrag som mynnar i Östersjön. Flera rymmer värdefull vandringsfisk. För havsöringen har mycket positivt gjorts genom åren, men det finns fortfarande en hel del att göra. I samband med ett ökat naturskydd, och renare vatten, har istället nya problem för fiskets bedrivande kommit i form av skarv och säl. Dessa arter har vuxit till sig mycket de sista åren, men de

orsakar samtidigt mycket stora skador på fiskbestånden, och fiskets bedrivande. De senaste åren har flera insatser i fråga om utbildningar, förebyggande av skador, och ny teknik rört sälskadorna. Dessa problem påverkar också till del vattendragen.

Kustfiske bedrevs 2006 av 14 yrkesfiskare med licens inom länet. Mycket av fisket har hittills varit inriktat på ål, men det fisket kommer nu att minska drastiskt. Men man har de senaste åren ändå satt ut ca 30 000 karantäniserade ålyngel längs sörmlandskusten.

Havsöring har de sista åren satts ut längs kusten, men goda resultat. Under 2005 sattes ca 12 000 havsöringsmolt ut, som en förstärkning till det naturliga havsöringsbeståndet.

De gösutplanteringar som gjorts längs kusten, ser ut att ge fina resultat. För att öka avkastningen på dessa investeringar bör gösen minimimått höjas till 45 cm längs kusten.

Flodområde 62/63, Trosa kommun

Inom flodområdet har följande vattendrag reproduktion av havsöring eller är presumtiva havsöringsbäckar.

Tullgarnsbäcken
Kommun: Trosa/Södertälje
AVO (=avrinningsområde): 10-15 km²

Bäcken mynnar i Västervik (Tullgarnsviken) vid Tullgarns slott. Från Norsjön faller den endast 0,5 m ner till saltsjön. Vid inventeringen 1978 bedömdes ca 200 m av den 1,5 km långa sträcka mellan Norsjön och saltsjön vara omväxlande strömmande. Bäcken är antagligen viktig för flera fiskarter. Vid inventeringen 1994 tillskrevs bäcken värde som fiskväg till Norsjön som är lämplig reproduktionssjö för många arter såsom gädda, abborre och mörtfiskar. Bäcken är starkt eutrofierad och har kraftig vassvegetation.

Förslag
Inventera strömsträckan med sikte på biotopvård för havsöring. Inventera möjligheten till att gös introduceras i Norsjön och Tullgarnsbäcken. Vandringsvägar ska hållas öppna samt åtgärder mot eutrofiering önskvärda.

Flodområde 63 – Trosaån, Trosa kommun

Under föregående period har en hel del åtgärder gjorts i detta system, mest i form av biotopåtgärder. I Sigtunaån har biotopåtgärder för att förbättra lekbottnarna för havsöring genomförts 2002. Inom flodområdet har följande vattendrag reproduktion av havsöring eller är presumtiva havsöringsbäckar:

Trosaån, Mölnboån, Sigtunaån, Lifsingeån och Skeppstaån

Braxen Södermanlands landskapsfisk

Trosaån, med biflöden
Kommun: Trosa
AVO: ca 410 km² + 88 km² (Mjölnboån)

Utsättning av öring har gjorts sedan början av 1980-talet med goda resultat. Vandringshinder åtgärdades under 1980-talet med fisktrappor. Strömmande sträckor, totalt ca 2 km, finns vid Trosa och Vagnhärad. Biotopvård har utförts vid Trosa av en sportfiskeklubb.

Förslag
Kontroll bör ske av reproduktionen på strömsträckorna, samt funktionen på fiskvägarna. Vissa vandringshinder och fiskvägar behöver ses över och underhållas bättre. Det behövs mer biotopvård. Genomförd biotopvård bör följas upp med elfisken. Utplantering av öring ska fortsätta.

Vidare föreslås att de större biflödena uppströms Trosaån inom hela AVO inventeras med sikte på introduktion av vandrande öring och till biologisk mångfald. Förslag till vattendrag som bör inventeras är de vattendrag som mynnar i Sillen. I Sigtunaån finns en damm som utgör ett vandringshinder som bör åtgärdas.

Flodområde 63/64, Trosa kommun

Inom flodområdet har följande vattendrag havsöringsbäckar:

Erikslundsbäcken, Örboholmsbäcken, Nynäsån, Skolhusgraven, Björndalsbäcken, Råsjöbäcken och Ångabäcken.

Erikslundsbäcken
Kommun: Trosa
AVO: ca 9 km²

Erikslundsbäcken är inventerad och anses ha förutsättningar att hålla ett vandrande bestånd av öring. Ca 400 m strömmande sträcka finns främst vid de nedre partierna vid Tunsätter. Inga nämnvärda vandringshinder noterades. Bäcken har ett relativt litet AVO och kan antagligen lida av låg vattenföring under sommartid.

Förslag
Bäckens potential som reproduktionsbäck for öring bör tas till vara, genom utplantering. Vidare föreslås att de strömmande kompletteras med lekgrus och sten, samt att undersöka möjligheten till hushållning av vårfloden för ett jämnare vattenflöde.

Örboholmsbäcken
Kommun: Trosa
AVO: 29 km²

Inventeringar slår det fast att bäcken har betydelse för många fiskarter nära mynningen. Enligt uppgift från boende sades även havsöring tidigare leka här. Vatten-

kvaliten är bra. Bäcken har flera karaktärer, från igenvuxet dike till strömmande öringbiotop. Det första definitiva vandringshindret är kvarndammslämningar vid Gise kvarn, 6-7 km från mynningen. Totalt finns här strömsträckor på ca 800 m. Inga åtgärder har gjorts for att etablera öring tidigare. Storleken på bäckens AVO utgör en garanti att den inte riskerar torka ut i första taget.

Förslag
Här föreslås introduktion av öring, samt att genom biotopvård öka andelen strömmande sträckor i bäcken. Man bör också åtgärda vass vid mynningen.

Nynäsån
Kommun: Nyköping
AVO: 24 km²

Området är ett Natura 2000 och naturreservat.
Inventeringar slår fast att bäcken har betydelse för många fiskarter såsom gädda, abborre, mört, id, löja, lake och å1. Bäcken anses ha kvaliteter för reproduktion av havsöring i strömsträckan vid Nynäs slott. Definitivt vandringshinder är dammen mot Rundbosjön strax uppströms Nynäs slott. Ån har dessutom kraftig vassvegetation vid mynningen. Inga åtgärder har gjorts för att etablera öring. Storleken på bäckens AVO innebar att den inte riskerar torka ut.

Bäcken mellan Rundbosjön och sjön Björken som rinner förbi Karlsfors är inte inventerad. Björkens AVO är minst 8 km² vilket innebär att den antagligen inte riskerar torka ut normala somrar. Tills nyligen innehöll bäcken flodkräftor.

Förslag
Upprätta ett program för att tillvarata åns potential för havsöring, där biotopvård och minimivattentappning vid Nynäsdammen och vandringshindret vid inloppet till Trobbofjärden beaktas. Därtill bör bäcken mellan Rundbosjön och Björken inventeras. Man kan överväga möjligheten att uppföra en fiskväg vid dammen. Likaså bör en ålyngelledare anordnas här.

Trobbofjärdens värde för gös, abborre och gädda bör utvecklas. Ett fiskeförbudsområde under lektiden på våren kan vara motiverat.

Ångabäcken
Kommun: Nyköping
AVO: 16 km²

Bäcken är 0,5 km och avvattnar sjön Ången till Ångaviken i saltsjön. Fallhöjden är 12 m. De strömmande partierna ligger i de nedre delarna av bäcken, där mynningen har kraftig vegetation med vass och kaveldun. I bäcken har tidigare setts regnbåge. Inventeringar har visat att öring och även annan fisk reproducerar sig i ån. Dammar utgör vandringshinder.

Förslag

Man kan förbättra bäckens öringreproduktion genom rensning vid mynningen och biotopvård med sten och strömkoncentratorer, samt försäkra sig om goda vandringsmöjligheter.

Flodområde 64 – Svärtaån, Nyköpings kommun

Inom flodområdet är följande bäckar lämpliga havsöringsbäckar:

Svärtaån tillsammans med uppströms bäckar vid Husby, Sjösabäcken och Tunsättersbäcken.

Svärtaån
Kommun: Nyköping
AVO: ca 313 km²

Ån är tidigare inventerad från mynningen i Sjösafjärden upp till Ylingesjön, ca 8 km. Därav hade 700 m strömmande karaktär, såsom uppströms Sjösa, dels nedströms dammen vid Svärta gård. Dammen utgör ett vandringshinder. Ån bedömdes som viktig för kräftor och vanliga fiskarter, dock ej för strömlekande fisk. Grönling finns i ån. Del av området är klassat som Natura 2000 område.

Förslag
Havsöring kan sättas ut vid Sjösa och Svärta gård. Därtill ska man underhålla strömsträckorna genom lämplig biotopvård, samt utreda möjligheten till fiskväg och ålyngelledare vid dammen vid Svärta gård. Man bör inventera vid biflödet Husbybäcken och uppströms Ylingesjön med sikte på introduktion av öring och värdet för biologisk mångfald.

Sjösabäcken
Kommun: Nyköping
AVO: ca 9 km²

Bäcken har flera strömmande sträckor. Vid inventering 1994 fann man små- och storspigg samt grönling. Mynningsområdet har kraftig vegetation. Bäcken lämpar sig för öring.

Förslag
Grönlingen bör inventeras och få ett nytt åtgärdsprogram.

Tunsättersbäcken
Kommun: Nyköping
AVO: ca 18 km²

Bäcken mynnar i Svärtaån ca 700 m uppströms Sjösafjärden. Inventeringar visar att ca 200 m strömmande sträckor finns vid de nedre delarna av bäcken. Elfisken visar att grönling, abborre, gädda, mört och småspigg finns i bäcken. Bäckens nedre delar

har betydelse för gädda, vitfisk och abborre, samt strömsträckorna för grönling. Endast liten risk för uttorkning.

Förslag
Grönlingen bör inventeras vidare uppströms och få ett nytt åtgärdsprogram.

Flodområde 65 – Nyköpingsån, Nyköpings kommun

Inom flodområdet är Nyköpingsån lämpad för havsöring.

Nyköpingsån
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 3.800 km²

Nyköpingsån sträcker sig 12 km från havet upp till första sjön - Långhalsen. Den faller 18,7 meter och innehåller fyra stycken dammar. En fiskräknare har monterats vis Storhusfallet. Årligen sätts havsöring ut med bra resultat. 2004 genomfördes framgångsrika insatser för ålens vandringsmöjligheter.

Förslag
Det är lämpligt att fortsatta med utsättningar av havsöringssmolt. Fiskvägarna måste repareras och fortsätta att kontrolleras, då det finns flera vandringshinder som måste åtgärdas. Eventuellt kan fiskräknaren flyttas uppströms.

Därtill föreslås inventering och elprovfiske av strömsträckorna vid Kristineholm. Behov av biotopvård föreligger på flera sträcker, där syftet är att gynna havsöringens naturliga reproduktion i Nyköpingsåns strömsträckor och då speciellt den kilometerlånga sträckan vid Kristineholm. Hittills har det saknats pengar och tillräckligt engagemang för att nå dessa mål.

I Nyköpingsån finns flera kraftverk som idag skadar den utvandrande blankålen. Detta är ett stort problem nu när ålen har förts upp som skyddsvärd och hotad art. Dessa kraftverk bör undersökas för att se vilka tekniska åtgärder som kan genomföras för ålen, och på vilka juridiska grunder det då skulle kunna ske.

Flodområde 66 – Kilaån, Nyköpings kommun

Området är inte fullständigt inventerat med avseende på lekbottnar och vandringshinder, men en hel del undersöktes 2000. Det finns uppgifter om bitvis goda förutsättningar för havsöring, men även stationär öring i vissa delar. I ån antas det finnas två genetisk olika öringstammar, en havsvandrande storvuxen öring och en stationär stam som inte är så storvuxen. Det finns också vissa vandringshinder som behöver åtgärdas. Inom flodområdet finns följande vattendrag med angivna AVO, där man i några har genomfört biotopvårdande åtgärder de sista åren:

Kilaån (360 km²), Idbäcken (20 km²), Råsbäcken (6 km²), Fadabäcken (35 km²), Rinkebybäcken (13 km²), Hannsjöbäcken (6 km²), Gammelstaån (21 km²), Ålbergaån (150 km²), Vretaån (100 km²), Korsbäcken (5 km²), Ramundsbäck (27 km²)

och Bålsjön (24 km²).

Fadabäcken
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 35 km²

Ca 0,6 km sträcka med 800 m² öringbiotop finns tillgänglig nedan Fadadammen, som utgör vandringshinder. Bäcken har inte inventerats på länge, och har tidigare bedömts som en mellanbra öringbäck.

Förslag
Undersök fiskbeståndet, och om öringförutsättningarna bedöms som tillräckliga, bör biotopvård med lekgrus övervägas.

Rinkebybäcken
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 13 km²

Bäcken rinner genom Jönåkers samhälle, där det finns flera kulvertar. Vissa strömmande partier finns.

Förslag
Bäcken bör inventeras med sikte på iordningsställande för vandrande öring. Strömsträckorna och bäckens relativt stora AVO kan göra den intressant för öring.

Hannsjöbäcken
Kommun: Nyköping
AVO: 6 km²

Hannsjöbäcken mynnar i Hannbosjön, och 2 km av bäcken har strömmande och forsande biotoper. AVO:s storlek gör att den kan riskera torka ut torra somrar. Det finns inga vandringshinder i de nedre inventerade delarna av bäcken. Bäcken har förutsättningar att hysa ett bestånd av strömlevande fisk. Nytt kunnande rörande de riktigt små vattnens förmåga att hålla öring, även vid återkommande uttorkning, då öringungarna tillfälligt vandrar ut i havet, ger nya förhoppningar.

Förslag
Bäcken bör inventeras med sikte på iordningsställande för vandrande öring från Vretaån eller Fadsjöbäcken.

Gammelstaån
Kommun: Nyköping
AVO: 21 km²

Ån är inventerad år 2000 och biotopkarterad 2005.

Förslag
Vissa biotopförbättringar behövs.

Ålbergaån
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 150 km²

Det finns ca 0,5 km (ca 3000 m²) strömsträckor vid Kila i Ålbergagrenen. Ån bedömdes ha bra förutsättningar som reproduktionsområde för öring. Vid Ålberga sågverk finns ett vandringhinder. Under 2003 har vissa biotopvårdande åtgärder för havsöringen genomförts.

Förslag
Åns möjligheter som reproduktionsområde för öring bör nyttjas bättre, samt förbättras genom biotopvård och eliminering av vandringshinder. Elfiskades 2006, men en ny inventering med elprovfiske föreslås för att undersöka öringbeståndet och behovet av åtgärder.

Vretaån
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 100 km² inklusive ca 56 km² med Korsbäcken, Ramundsbäck och Bålsjöbäcken.

Vretaån ar minst 11 km lång från sjön Sågkärret till mötet med Ålbergaån, där de båda åarna går ihop till Kilaån. Tidigare undersökningar visar att ån hyser ett stort, fint och starkt bestånd av havsöring, men att det lätt uppkommer risbrötar som hindrar passage. Även här har biotopvårdande åtgärder för havsöringen genomförts 2003.

Förslag
Den mycket stora potentialen till öringreproduktion bör tas tillvara. Därför bör man kontrollera och åtgärda risbröten varje höst. Hela ån i aktuella delar bör elprovfiskas för att få grepp om öringbeståndets storlek, och att säkerställa att regnbåge (kanske bäckröding) inte finns, vilket har varit fallet tidigare.

Korsbäcken
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 5 km²

Bäcken är tidigare inte ordentligt inventerad. Den faller ca 25 m på 200 m. Vid utloppet i Vretaån finns strömmande biotoper som höll öring vid tidigare inventering.

Förslag
Inventera bäcken med avseende på öring.

Ramundsbäck
Kommun: Nyköping

AVO: Ca 27 km²

Öring finns i bäcken. Under 2002 har kalkgrus lagts ut.
Två elfiskestationer finns i bäcken.

Förslag
Bäcken behöver inventeras ytterligare med avseende på öringbeståndet och tillgängliga biotoper.

Bålsjöån
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 24 m2

Ån innehåller partier lämpliga för öring, och öringyngel har konstaterats. 2003 genomfördes förbättringar för öringens vandringsmöjligheter.

Förslag
Bäcken behöver inventeras ytterligare med avseende på öring.

Flodområde 66/67, Nyköpings kommun

Inom flodområdet har följande vattendrag värde för havsöring:

Bränn-Ekebybäcken, Buskhyttebäcken, Ålbäck och Näveån.

Bränn-Ekebybäcken
Kommun: Nyköping
AVO: 17-18 km²
Mindre, strömmande partier finns vid Bränn-Ekeby, 3 km från mynningen

Biotopkarterad 2005.

Förslag
Inventera Bränn-Ekebybäcken ytterligare, med sikte på havsvandrande öring.

Buskhyttebäcken
Kommun: Nyköping
AVO: Ca 21 km²

Bäcken har enligt inventeringar förutsättningar att hysa öring. Några smärre vandringshinder finns, som går att åtgärda. Bäcken har endast liten uttorkningsrisk.

Förslag
Man bör försöka att introducera öring och eliminera vandringshindren.

Näveån
Kommun: Nyköping

AVO: 38 km²

Ån är artrik, och vid inventeringar har man funnit ål, havsöring, spigg, sarv, flodnejonöga, gädda, abborre, gärs, mört samt skrubbskädda. De nedre delarna har haft behov av städning. Endast en kortare sträcka är idag tillgänglig för havsöringslek. Den bedöms som tålig mot uttorkning. Biotopkarterad 2005.

Förslag
Ån bör inventeras igen, och eventuellt röjas upp i de nedre delarna. Det behöver byggas vandringsvägar, för att öringen ska nå de övre delarna. Dessa åtgärder kan vara ganska kostsamma, men planering pågår. Nävekvarns båtklubb ska få medel till biotopvård för flodnejonöga.

Mälaren, och vatten som mynnar där

Mälaren med alla sina fjärdar, vikar och större och mindre vattendrag är ett viktigt fiskevatten i Sverige. Antalet yrkesfiskare har stadigt minskat, precis som i andra vatten, men var år 2004 ändå 42 stycken licensierade i hela Mälaren. I Södermanlands län fanns 15 registrerade år 2006.

Mälaren anses ha 35 olika fiskarter, där åtminstone sex arter har stort betydelse för yrkesfisket, där kanske gös, ål och signalkräftor är de arter som kan behöva fiskevård.

Förslag
För hela Mälaren är det viktigt att samordna begränsningarna av skarvens skador. Dessa har idag som det ser ut, en mycket stor inverkan på fisket, inte minst ålen.

Därtill behöver fisketillsynen förbättras och förankras mer lokalt. Tillsynen har börjat fungera ganska bra nu, men kan utökas ännu mer, då sjön är stor, och det förekommer rikligt med nätfiske, oftast som husbehovsfiske.

Flodområde 61 – Mälaren/Norrström, Eskilstuna och Strängnäs kommuner

Inom flodområdet har följande vattendrag värde för fisket:

Brobybäcken och Kvicksundsbäcken inom flodområde 61: 121/122, Torshälla-ån/Eskilstunaån med biflödet Borsöknabäcken inom flodområde 61: 121, Kafjärdsgraven, Eksågsån, Prästgårdsån, Bråtorpsån, Stallarholmsbäcken och Rävsnäsån inom flodområde 61: 120/121.

Flodområde 61: 121/122

Brobybäcken
Kommun: Eskilstuna
AVO: Ca 75 km²

Det är tämligen låga fallhöjder inom AVO. Men storleken gör att Brobybäcken inte

Braxen Södermanlands landskapsfisk

torkar ut. Bäcken bedöms ha ett värde för våra vanliga fiskarters reproduktion.

Förslag
Brobybäcken bör inventeras med sikte på dels en eventuell introduktion av långvandrande öring, dels värden kopplade till biologisk mångfald.

Flodområde 61:121

Torshällaån/Eskilstunaån med biflödet Borsöknabäcken
Kommun: Eskilstuna
AVO: > 1500 km²

Under 1990-talet har utsättningar av regnbåge, gullspångsöring och även harr gjorts inom projekt Å! Fiske. Flera serviceåtgärder för sportfiske har genomförts. Utöver fiske efter regnbåge bidrar även ett bra bestånd av gädda, gös och abborre till fisket. Gullspångsöringen är en vandrande stam och kan använda Mälaren som uppväxtområde. Projektet är inte utvärderat. De senaste åren har man gjort åtgärder för asp och nors.

Förslag
Projektet bör utvärderas vad gäller utplanteringar och etableringar av arter och stammar. Om det verkar framgångsrikt bör man fortsätta inom projekt Å! Fiske med utplanteringar och åtgärder for att etablera en vandrande öringstam.

Flodområde 61:120/121

Prästgårdsån
Kommun: Strängnäs
AVO: Ca 15 km²

Prästgårdsån mynnar i Sörfjärden i närheten av Härad. Ån innehåller en del strömmande partier. Åns relativt stora AVO gör att den antagligen sällan torkar ut.

Förslag
Inventera Prästgårdsån med sikte på en eventuell introduktion av långvandrande öring, dels bäckens värden kopplade till biologisk mångfald.

Rävsnäsån
Kommun: Strängnäs
AVO: Ca 19 km².
Rävsnäsån mynnar i strax norr om Mariefred. Den sista kilometern faller bäcken ca 8 meter, de sista 500 metrarna 5 meter. Vid Rävsnäs kvarn finns förmodligen strömsträckor. Stora delar av speciellt den övre delen av ån är naturmarker som är utdikade.

Förslag
Inventera med sikte på en introduktion av långvandrande öring, samt bäckens värde för den biologiska mångfalden.

Flodområde 61:120

Råcksta å med Bergaån, Lannaån och biflödet Marsjöån
Kommun: Strängnäs
AVO: Ca 290 km²

Råcksta å mynnar vid Mariefred. Ån faller efter sjön med ca 8 m på 1 km (vid Åkers Styckebruk). Ån har ett stort AVO och riskerar inte torka ut. Det finns en dammbyggnad vid Åkers gamla krutbruk.

Bergaån
AVO: Ca 150 km²

Bergaån rinner mellan sjöarna Lännasjön och Visnaren. Det finns vandringshinder i form av dammar vid Berga gård. Det förekommer meandrande partier.

Lännaån
AVO: Ca 90 km²

Lännaån rinner mellan Mörtsjön och Lännasjön. Den faller ca 9 meter efter dammen vid Länna bruk på ca 1,1 km sträcka.

Marsjön
AVO: Ca 15 km²

Ån faller ca 15-20 meter på 2 km mellan Stavtorp och Ådals kvarn. Den mynnar i Råcksta å nära Mariefred/Marielund. Två dammar finns vid Ådals kvarn. Ån rinner meandrande med vissa strömmande sträckor. AVO:s storlek gör att den inte riskerar torka ut så ofta.

Förslag
Inventera åarna med sikte på eventuell introduktion av långvandrande öring, samt vattendragens värden till biologisk mångfald. Undersök möjligheter till att eliminera vandringshinder.

Hjälmaren, och vatten som mynnar där

Hjälmaren är en grund och näringsrik sjö, vilket borgar för mycket fisk, och snabb tillväxt. Det finns ca 24 fiskarter, och mer än 50 % av sjöns yta utgörs av allmänt vatten. År 2004 fanns det 36 licensierade yrkesfiskare i hela sjön. 2006 var de 9 stycken registrerade i Södermanland. Nya fiskeregler kring gösen gör att det fisket verkar utvecklas lovande, tillsammans med fisket efter signalkräftor. Gösfisket för 2006, avseende hela sjön, gav 282 ton gös, att jämföra med 167 ton året innan. Det överstiger det gamla rekordet från 1966 på 264 ton. Gösfisket är numera certifierat enligt Marine Stewardship Council. Kräftorna har haft rekordsäsonger både 2005 och 2006.

I Hjälmaren har man genom en samordnad skyddsjakt lyckats begränsa skarvens skadeverkningar på fisk och fiske.

Förslag
Precis som för Hjälmaren, är det viktigt för Mälaren att fortsätta samordna begränsningarna av skarvens skador. Dessa har idag som det ser ut, en mycket stor inverkan på fisket, inte minst ålen.

Därtill behöver fisketillsynen förbättras och förankras mer lokalt. Det är viktigt att det utformas ett monitoringprogram för signalkräftorna på allmänt vatten.

Flodområde 61:121 Hjälmaren/Mälaren/Norrsjön, Vingåkers, Katrineholms och Eskilstuna kommuner

Inom flodområdet har följande vattendrag värde för fisket:

Forsån med biflödena Julitaån, Aspån, Sörbybäcken och Gärsån, samt Vallbäcken och Koppån.

Forsån
Kommun: Vingåker/Katrineholm
AVO: >100 km²

Forsån bildar kommungräns, den avvattnar sjön Öljaren till södra Hjälmaren och är 2 km lång, samt faller 1,3 m. Vid utloppet finns eventuellt fortfarande lekplats för asp.

Förslag
Inventera med sikte på reproduktionsmöjligheter för asp, samt biologisk mångfald.

Julitaån
Kommun: Katrineholm
AVO: Ca 15 km²

Julitaån är en stark meandrande å som mynnar i Öljaren vid Julita slott. Ån faller ca 7 m de sista 700 m mot mynningen, där det antagligen också finns strömmande sträckor.

Förslag
Inventera med sikte på reproduktionså for asp samt värden kopplade till biologisk mångfald.

Aspån
Kommun: Katrineholm
AVO: Ca 50 km²

Aspån är starkt meandrande, och mynnar i vid Gimmersta slott. AVO:s storlek talar för att ån inte riskerar torka ut. Tidigare reproducerade sig Öljarens aspbestånd i ån, men nu är det oklart om asp finns kvar i systemet.

Förslag
Aspån bör inventeras för att man närmare ska se om förutsättningarna för asp uppfylls, samt värdet för biologisk mångfald. Öljarens fvo kan troligen också lämna information om aspen.

Sörbybäcken
Kommun: Katrineholm
AVO: Ca 15 km²

Bäcken mynnar i närheten av Gimmersta slott i Öljaren. Fallhöjden bedöms till 7 m på en 800 m sträcka vid mynningen. Den meandrar bitvis och torde ha en del strömmande partier.

Förslag
Bäcken bör inventeras med sikte på reproduktion för öring och asp samt bäckens värden kopplade till biologisk mångfald.

Gärsån
Kommun: Vingåker
AVO: Ca 26 km²

Gärsån faller 7 m de sista 700 m innan utloppet i Öljaren, vilket innebar att den har strömmande sträckor. AVO:s storlek gör att ån inte bör torka ut trots omfattande dikningar.

Förslag
Bäcken bör inventeras med sikte på reproduktion för öring, asp och övrigt fiskbestånd samt värden kopplade till biologisk mångfald.

Vallbäcken
Kommun: Eskilstuna
AVO: Ca 15 km²

Vallbäcken mynnar i Bör. Den har en starkt strömmande prägel mot utloppet. Den faller 13 m den sista 1,5 km, 8 m de sista 500 m. AVO:s storlek gör att bäcken inte bör torka ut.

Förslag
Bäcken bör inventeras med sikte på reproduktion för öring samt bäckens värden kopplade till biologisk mångfald.

Knoppån
Kommun: Eskilstuna

AVO: 17 km²

Knoppån mynnar i östra Hjälmaren. Den bör ha en starkt strömmande prägel mot utloppet, då den faller 8 m de sista 500 m genom en ravin. AVO har stor andel naturmark med lite utdikning, samt en storlek som gör att ån sällan riskerar torka ut.

Förslag
Inventera bäcken med sikte på biologisk mångfald.

Gös

Sedan länge har gösungar årligen planterats ut i skärgården. Man tror att gösbestånden ute i skärgården upprätthålls mycket tack vare utsättningar från gös som härstammar från Hjälmaren och Mälaren. Detta har också styrks med försök. Den naturliga reproduktionen har ansetts begränsad av låga temperaturer i norra skärgården och av hög salthalt i södra skärgården.

I Hjälmaren och Mälaren finns idag stora välmående bestånd av självreproducerande gös naturligt. Därför är inte utplanteringar nödvändiga. Troligen har de regleringar kring minimistorlek man genomfört i Hjälmaren haft en mycket positiv effekt istället. Detsamma gäller länets andra större, näringsrika sjöar. Gösen som art har naturligt en rapsodisk reproduktion, dvs reproduktionen slår till och lyckas endast vissa år när alla förutsättningar stämmer.

I de enskilda vatten där man ändå önskar att plantera ut gös, är det lämpligt att informera om att man bör provfiska och registrera fångsten, för att bedöma om fångade gösar härrör från en naturlig reproduktion, eller från utsättningar. Ett enkelt sätt att göra detta, är att de utsättningar av gös som ändå görs, samlas till vart tredje år istället. Då är det lätt att med enkel längdmätning av fångsten, bedöma om alla årsklasser är likartat stora, eller om de dominerar från de år som utsättning gjorts.

Förslag
Det är lönsamt och lämpligt att fortsätta med utsättningar av gös i skärgården, för att upprätthålla ett bra fiske. Detta sker lämpligast med allmänna medel, då enskilt tydligt motiv är mycket svagt. Man bör också utreda om det behövs, och går att upprätta, skyddsområden, eller införa lekfiskeförbud längs kusten, efter det att man närmare undersökt var gösen idag leker. Därtill bör man förvalta gjorde utsättningar genom att höja minimimåttet till 45 cm.

Ål

Ålen har fortsatt minska till mycket låga nivåer. Därför har ålfiskeförbud nu införts från Fiskeriverket 2007. Dock ges vissa dispenser. Både den naturliga uppvandringen, och tillgången på utplanteringsmaterial har minskat markant.

Som en följd av ålens tillbakagång, har ett större engagemang krävts för ålen. Under 2005 sattes det ut 30 000 karantäniserade ålyngel längs kusten, 72 000 i Mälaren samt 1 100 kg större sättål i Mälaren.

Förslag
Ålfiskeförbudet måste bevakas. Men det är också lämpligt att följa upp vattendomar för att se var det finns ålägganden att hålla ålyngelledare. Dessa ledare ska sen funktionskontrolleras, så att den blygsamma invandring av yngel som trots allt sker, får så fri passage som möjligt, enligt vattendom.

Det kan också finnas behov av att upprätta ålyngelledare i vatten där sådana idag inte finns, och inte eller är ålagda i domstol. Därtill behövs kraftfulla insatser för att den utvandrande blankålen ska kunna passera kraftverk och andra hinder, på sin väg ut till havs.

Gädda

Gädda är en viktig och eftertraktad sportfisk, både för en fiskande allmänhet, och för mer inriktade fisketurister, och detta i en allt högre grad. Gäddan är därtill också viktig för yrkesfisket. På sina håll har man allt mer börjat oroa sig för att det fria handredskapsfisket går allt för hårt åt gäddbestånden, särskilt på och vid lekplatserna. Även om man kanske inte riskerar att gäddan slås ut, finns stor risk att bestånden fiskas ner så att storleken på gäddorna blir oattraktiva för fisket. I Stockholms skärgård har man infört fredningsområden för gädda på vissa viktiga lekplatser.

Förslag
Man bör närmare försöka bedöma om det finns behov av skydd för gäddan, på likartat sätt som man gjort i Stockholm. Lekplatserna bör identifieras, och någon form av årlig uppföljning bör göras. Samtidigt bör man ta del av erfarenheterna i Stockholms län. Inventering av grunda havsvikar pågår f.n. i länet.

Andra skyddsvärda fiskarter

I Sörmland finns ett antal fiskarter som kanske har mindre intresse för fisket, men som har speciella skyddsvärden som del av den biologiska mångfalden. För några av dessa finns egna fiskevårdsprogram, kallade åtgärdsprogram, under utarbetande. I länet finns åtta arter med på den ”svenska rödlistan”. Mer komplett information finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Mal

Malen är akut hotad i Sverige och är därför också fridlyst. Länet har ett av Sveriges få kvarvarande bestånd i Båven och eventuellt i Nyköpingsån. Ett åtgärdsprogram för malen håller på att revideras.

Förslag
Malens fridlysning måste beaktas och bevakas. I åtgärdsprogrammet föreslås restaurering av förstörda habitat, samt skydd av lekområden och primära uppväxtplatser.

Braxen Södermanlands landskapsfisk

Flodnejonöga

De tre arterna av nejonögon har en komplicerad livscykel. Flodnejonögat är helt beroende av rinnande vatten för sin reproduktion, samt att de inte hindras av vandringshinder vid sin lekvandring upp i vattendragen. Fiskeriverket håller på att ta fram ett åtgärdsprogram, där den nämns som missgynnad. Flodnejonögat finns bland annat i länet i Nävån, där Nävekvarns båtklubb under 2007 kommer att få stöd i sitt arbete från Länsstyrelsen. Även kringliggande vattendrag kommer att inventeras.

Grönling

Fisken grönling är en mycket ovanlig fisk, men den förekommer i Svärtaån, Sjösabäcken och Tunsättersbäcken. Den är skyddad genom Natura 2000 förordningen. Det gamla åtgärdsprogrammet håller på att revideras. Grönling har även fångats i saltsjön och torde teoretiskt kunna sprida sig till andra bäckar och åar i länet.

Förslag
Ett nytt åtgärdsprogram för grönlingen är under utarbetande på Fiskeriverket.

Asp

Aspen var i början av seklet en relativt vanlig fisk i Mälaren och Hjälmaren. Flera reproduktionsåar har blivit förstörda genom övergödning, dämning, vattenreglering eller vattenkraftutbyggnad. Trots att asp hör de större sjöarna till, är vattendragen mycket viktiga för reproduktionen. Idag beskrivs aspen som ”Sårbar”. Fiskeförbud råder efter asp i alla tillrinnande vattendrag till Vänern, Mälaren och Hjälmaren, under april och maj, se FIFS 2004:37 § 3. I dag finns inget åtgärdsprogram, men Fiskeriverket arbetar med ett.

Förslag
Aspen bör närmare karteras och dokumenteras. På vissa håll kan lokala skyddsföreskrifter behövas. Det kan också föreligga ett behov att informera om denna tämligen anonyma art, så att allmänheten blir medveten om dess förekomst och skyddsvärde. Under 2007 kommer Torshällaåns fiskevårdsförening att stödjas i sitt arbete med restaureringsåtgärder i ån.

Nissöga

För nissöga finns ett gammalt åtgärdsprogram som håller på att revideras. Den är karaktäriserad som ”Missgynnad” efter att ha fått sänkt hotstatus. Nissögat är en mycket liten fisk, som är nattaktiv, och lever nedgrävd i mjuka bottnar. Därför är det inte förrän på senare år som man med nya provfiskemetoder har börjat få överblick över nissögats förekomst.

Förslag
Man bör gå vidare med den arbetsstrategi som man planerat.

Kräftor

Kräftor har ett värde som bekämpare av vegetation, och bidrar därmed kraftfullt till att hålla vattnen öppna från igenväxning, och därmed motverkar de sjöarnas åldrande. Samtidigt utgör de en lättkontrollerad bioindikator på att vattnet är frisk, och ekosystemet någorlunda är i balans.

Där kräftor förekommer rikligt, utgör de också en ”genväg” i näringskedjan. Med ett någorlunda rikligt kräftbestånd, ökar också avkastningen från övrigt fiske, då många fiskarter äter kräftor.

Principen bör vara att inga vatten som lämpar sig för kräftor, bör sakna kräftor. Endera kräftarten bör alltid finnas, om förutsättningarna är de rätta. Det finns idag flera kommunala vatten som borde kunna utnyttjas bättre. På andra håll i landet har man på de vatten där kommunen eller fiskeklubbar har rådigheten över kräftorna, ordat mycket trevliga upplåtelser av kräftfiske för allmänheten.

Signalkräfta

Signalkräftor har planterats ut både i Hjälmaren och i Mälaren. Dessa utsättningar har på många håll gått mycket bra, och utgör nu grunden för ett viktigt fiske på sina håll, både för fiskerättsägarna och för yrkesfisket. Speciellt i Hjälmaren ute på allmänt vatten utgör idag signalkräftorna en mycket viktig, nytillkommen resurs för yrkesfisket. I Mälaren har det varit svårare att få signalkräftorna att trivas överallt. Det är oklart vad orsaken är, om det kan ha att göra med ålförekomsten, eller något annat.

Signalkräftorna har idag ett mycket stort värde, då de förekommer i de flesta vatten. De utgör bärare av en gammal svensk kulturtradition, och de utgör grunden för ett antal yrkesfiskares huvudsakliga inkomster sedan några år tillbaks. Därtill utgör det ett mycket uppskattat värde, både som rekreation och ekonomiskt, för tusentals fiskerättsägare.

Förslag
I den långsiktiga förvaltningen av signalkräftor som resurs på allmänt vatten bör ett monitoringprogram med årliga provfisken upprättas.

Flodkräfta

Endast mycket få och små bestånd av flodkräftor finns kvar i länet, och minskningen fortgår. Dessa är mycket skyddsvärda, men hotas tyvärr kontinuerligt av bland annat olovliga utplanteringar av signalkräftor, med medföljande kräftpest, samt av försurning. Inom ramen för den biologiska uppföljningen av kalkade vatten sker viss kontroll av flodkräftor, samt några återintroduktionsprogram. Någon återintroduktion har gått bra, hittills. Detta redovisas i särskild plan för detta.

Förslag
Man bör ha regelbunden kontakt med fiskerättsägarna kring de kvarvarande flodkräftvattnen. Dessa bör få hjälp med rådgivning kring nyttjandet och vården av

flodkräftorna. Det är först när man kan nyttja sina kräftor, som ett tydligt ägarintresse att skydda resursen framkommer.

Fiskevårdsområdesföreningar

I länet finns 16 fiskevårdsområdesföreningar (fvof). I Lagen om fiskevårdsområdesföreningar (LOFO) sägs att en fvof ska ha en fiskeplan. Detta begrepp är dock inte närmare definierat vad det innebär. Men det är viktigt att komma ihåg att där fvof förvaltat fisket, där är det också fvof som har rådigheten, vad gäller fiskevården, upplåtelser och egentligen allt annat som rör fisket.

En enkel telefonkontakt har tagits med länets fvof under januari 2007 för att mer informellt förhöra sig om eventuella planer och inriktningar. Där kontakt lyckats ske, och svar avgivits, kan följande redovisas:

Yngaren och Mäskarens fvof
Föreningen funderar på lekplatsinventering eller provfiske, på värdefulla arterna.

Trosaåns fvof
Trosa amatörfiskeklubb gör mycket av arbetet, såsom fiskekortsupplåtelse, fiskevård och annat. Mycket av arbetet inriktat på havsöring. Man jobbar med att ta bort vandringshinder och är intresserade av att få bättre vattenkvalitet. Fiskeklubben har en översiktlig fiskevårdsplan för Trosaån, från 2005, se http://web.telia.com/~u86403954/Fiskevardplan.doc

Lidsjöns fvof
Föreningen avser att plantera ut gösyngel 2007.

Kolsnaren-Virens fvof
Man sätter regelbundet ut gös vartannat år. Man har en uppfattning att gösutplanteringarna kanske inte behövs, då sjön är en bra gössjö. Eventuellt är man intresserad av att ändra föreningens stadgar, för att bättre kunna använda influtna fiskekortsintäkter.

Djulösjöns m fl sjöars fvof
Föreningen brukar sätta ut gös regelbundet.

Marsjöns fvof
Föreningen har varit ganska inaktiv ett tag, men vill få gång lite verksamhet, kanske kring regnbåge och kräftor.

Norra Nyköpingsån fvof
Från en donationsfond har lite öringutsättningar finansierats. Föreningen är idag intresserad av att skapa ett större ägarintresse, samt expandera verksamheten nedströms, alltså utöka området.

Torshällaåns fvo
Man planerar att förbättra lekbottnarna för aspen. Därtill planerar man att sätta ut öring.

Hålvettens m fl sjöars fvof
Föreningen har inga direkta planer i någon av sjöarna.

Igelbålens fvof
Föreningen omfattar fiske som nu ligger med reservatsskydd. Ingen aktivitet sker i föreningen nu längre.

Gnestaortens fvo
Man ska 2007 upprepa tidigare genomfört nätprovfiske. Tidigare har man satt ut öring, som man ska försöka följa upp hur det har fallit ut.

Henaren m fl sjöars fvof
Föreningen har inga planer just nu. Fisket verkar bra. Fiskerättsägarna samlas årligen till ett riktat fiske efter skräpfisk.

Högsjöns m fl sjöars fvof
Föreningen är intresserad av att utveckla fisket mer än vad som är idag. Man funderar på att provfiska, och är också intresserade av att utveckla ett gösfiske.

Nedingens fvof
Man brukar plantera ut gös regelbundet, samt bekämpa vass.

Norra Båvens fvof
Sparreholms fvf planterar in gös för 15-20 000 kr/per år. Man tar också ansvar för fisketillsynen.

Sammanfattning
Många fvof har, eller vill, sätta ut gös. Det finns många goda erfarenheter av detta. Men det finns också många exempel på slentrianmässiga utsättningar i vatten där gös troligen redan är självreproducerande. Likaså finns en övertro på att man kan plantera ut gös i vilket vatten som helst, med gott resultat. Visserligen har ett enskilt vatten rätt att göra vilka bedömningar som helst, då utplanteringstillstånd ska grunda sig på biologiska och virologiska bedömningsgrunder, men inte på ekonomiska grunder. Därför är det lämpligt att i större utsträckning uppmana föreningar och andra fiskeförvaltare som vill plantera ut gös, men även annan fisk, att först provfiska för att kontrollera förutsättningarna, och för att sen ha detta provfiske som referens, så att man senare kan följa upp resultatet av utsättningarna med ett nytt provfiske.

Få eller inga fvof har idag någon fiskeplan värd namnet. Det beror i första hand på att det inte ställts några praktiska krav på att det ska tas fram, eller att man visat hur en fiskevårdsplan kan se ut, och vad den ska syfta till. Detta är en brist, då en plan

underlättare för fvof att fokusera på de mål man tar fram, följa upp åtgärder, samt, inte minst, förankra föreningens målsättningar hos föreningens egna medlemmar.

Förslag
Fortsatta gösutplanteringar där förutsättningarna är de rätta föreslås. Men det är lämpligt att om man beviljar utplanteringstillstånd, att man också styr det mot att någon form av provfiske utförs om möjligt.

Det kan vara lämpligt att det finns en komplett provfiskeutrustning för fvof att hyra till självkostnadspris, så de kan provfiska sina vatten.

Man bör uppmuntra och bistå fvof att bilda egna fiskevårdsplaner.

Det finns ett behov av att ytterligare fvof bildas. Länet har ganska mycket både stora och viktiga fiskevatten som idag inte är inordnade i någon form av samverkan, främst då fvof. Detta gäller både i sjöar, rinnande vatten, och längs kusten.

Fisketillsyn

Fisketillsynen är en viktig del av en trovärdig fiskeförvaltning. Det regelverk som ett fiske omfattas av, måste också efterlevas. För detta måste någon form av kontroll och tillsyn vid behov kunna bedrivas.

På enskilt vatten är det i första hand fiskerättsägaren och fiskevårdsområdesföreningar som bedriver tillsynen. Varje fiskerättsägare kan bedriva tillsyn på sitt eget vatten, men det vanligaste är att föreningarna och de största ägarna har utsedda, utbildade och förordnade fisketillsynsmän.

På allmänna vatten, och på vatten som omfattas av fritt handredskapsfiske är det i första hand det allmänna som får ordna och bedriva fisketillsynen. Ett led i detta är att gällande fiskeregler med lätthet kan hittas av berörda. Mycket information kring detta finns på Internet. Regler för fisket i Hjälmaren och Mälaren finns på Länsstyrelsens hemsida. På samma ställe finner man också Fiskeguide Södermanlands län.

Fisketillsynen längs länets kust 2006 har genomförts av Stockholms stad på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanland.. En begränsad insats om 36 tillsynstimmar har genomförts, vilket har lett till 120 kontroller. Kostnaden för detta var 20 000 kr.

Även i Mälaren har Stockholm haft uppdraget att samordna och utföra fisketillsynen under 2006. Redovisat för hela Mälaren, har 231 timmar lagts ner på tillsynen, och man har patrullerat en sträcka på 1 505 nm. Nio fall av olaga fiske rapporterades till polisen.

För Hjälmarens del finns två tillsynsmän som utgår från Örebro. Målsättningen för 2006 var 29 tillsynsdagar, och man nådde drygt 27. Man har agerat mot omärkta kräftburar och nät på allmänt vatten, redskap med felaktig utmärkning och nät med felaktiga maskstorlekar.

Det är viktigt att det finns medel för att upprätthålla godtagbar fisketillsyn på främst Mälaren, Hjälmaren och ute i skärgården. För de enskilda vattnen gäller att det finns tillräckligt med fisketillsynsmän, och att de får stöd från Polisen, när så påkallas.

Förslag
Man bör se till att det finns resurser för den allmänna tillsynen. För att diskutera gemensamma problem, verksamhet och annat, kan man med ett par års mellanrum bjuda in alla länets förordnade fisketillsynsmän till en informationskväll, där man får tillfälle att diskutera kring regelverk, efterlevnaden och tillsynens bedrivande. På ett sådant möte bör man sträva efter medverkan från både polis och åklagare, samt fiskevattenägare och sportfiskare.

Fisketurism

Fisketurismen utgör en växande och blomstrande ny näring. Både länet och landet har mycket goda förutsättningar i form av fiskevatten, fina fiskbestånd, i stort sett fungerande fiskevård, därtill fritt handredskapsfiske i Hjälmaren, Mälaren och längs kusten. Dessutom upplåts fiske i fiskevårdsområdesföreningarna, och också inom många andra fiskevatten.

Efterfrågan på väl organiserat fritidsfiske för betalande fiskande besökare är stor, både inom Mälardalsområdet, resten av landet, och från utlandet. Därtill är förbindelserna till länet utomordentligt goda.

Potentialen att utveckla fritidsfiske som företagande och upplevelse är mycket stor. Affärsidén är enkel och tydlig, tillgången till fiske är god, men det är samordningen av marknad och resurs som ännu inte är så väl organiserad. Det är idag ont om effektiv marknadsföring och bokningsföretag för fisketurism. Flera regionala aktörer håller på att byggas upp, men det finns numera också en nationell aktör i form av The Great Swedish Nature AB. Detta företag har mångårig erfarenhet av att sälja fisketurism på en internationell marknad.

Fisketurismen uppstår idag antingen i form av boendeanläggningar, som är specialiserade på att tillhandahålla boende, mat och olika form och grad av service. Den andra delen utgörs av fiskguiden, som ger guidning, hjälper till att finna fisk, ordna båtar, redskap, fiskekort, och en stor del av den praktiska kringservicen. Oftast har dessa båda parter någon form av ordnad samverkan där den ena parten är organisatör. Detta företagande är främst knutet till landsbygden och småföretagande. Det är ett typiskt serviceyrke och tjänsteföretag, som är personalintensivt, och kräver en hög grad av kunnande inom olika delfrågor, såsom exempelvis lagstiftning, företagsledning, service och bemötande, samt inte minst fiske.

På flera håll i landet har man med landsbygdsutvecklingsmedel stöttat utbildning, uppbyggnad och nätverk kring fisketurism. Detta har resulterat i företagande, arbetstillfällen och skatteunderlag för kommuner och landsbygd, inom en helt ny sektor i form av turism, som inte konkurrerar med annan verksamhet.

Braxen Södermanlands landskapsfisk

Fisketurism, som är en form av upplevelseturism på landsbygden ger intäkter. Men det skapar också ett intresse på landsbygden för företagande. Dessa småföretag lämpar sig mycket bra för familjer, där olika kunnande och traditioner finns bland flera personer och generationer. Detta bidrar till en levande landsbygd, och en tryggad återväxt med unga människor. Intresset för en levande, spännande landsbygd stärker landsbygdens självbild, men, det stärker också storstadsbornas intresse och förståelse för landsbygden, dess befolkning och dess villkor.

Fisketurismen ska utvecklas efter de lokala förutsättningarna, både i form av fiskevatten och fisketillgång, men även i form av entreprenörer och anläggningar.

Ett problem kring fisketurismen, är att på allmänt vatten och där fritt fiske med handredskap råder, finns inget engagemang, och begränsad förståelse från ägarna av resursen. Likaså finns inget incitament från entreprenören att bidra till fiskevården, då man ändå kan fiska så mycket man vill utan att själva fisket kostar något. Detta är ett ständigt återkommande problem med en allmän resurs. Dock, mycket av fisketurismen går idag mot det som redan nu är vanligt på andra håll i världen, nämligen ett så kallat ”no kill” fiske. Det innebär att man fiskar troféfisk, och att man eftersträvar efter att inte skada eller döda fisken, och efter dokumentation återutsätta fisken. Detta är inte bara ett etiskt förhållningssätt, det är också ett sätt att värna om en affärsidé och skapa en långsiktigt hållbar utveckling.

Dess problem både ska och går att överbrygga, men det är förknippat med en viss brist för förtroende ibland.

Förslag
Fisketurismen bör inventeras, utvecklas och stöttas i Södermanland. För detta ändamål är LBU-medel mycket lämpliga. Verksamheten kan ske i direkt samverkan med landsbygdens organisationer såsom LRF, Fiskevattenägarna, Hushållningssällskapet och Jägarförbundet. En inledande förstudie ger en bra grund för var intresse och småföretag idag finns. Väl fungerande genomförandeplaner finns från andra håll att ta del av.

Fisketurism på ”frivattnen” bör inordnas i lämpliga avtalsmodeller och samverkan i med fiskevården.

Prioriteringar och kapitaliseringar

Här följer en sammanfattning av vilka objekt och vilka åtgärder som anses ha högsta prioritet. Därtill beskrivs uppskattade kostnader för det som föreslås.

Kustvattnen:
Det påbörjade arbetet med fiskyngelinventering inom viktiga rekryteringsområden för främst abborre och gädda bör fortsätta. Samtidigt bör också möjligheterna undersökas för införande av fiskeförbud för dessa arter under lektid, inom viktiga reproduktionsområden. Åtgärder bör också ske för att göra viktiga glosjöar och söt-

Braxen Södermanlands landskapsfisk

vattensområden tillgängliga som lekområden för abborre och gädda. Man bör också öka minimimåttet på gös till 45 cm i kustvattnen. Där bör man också fortsätta med årliga utsättningar av ålyngel på lägst nuvarande nivå.

	Per år kr	Perioden kr
Kostnaderna för fiskyngelinventering	150 000	600 000
För att inventera glosjöar och tillgängligheten på andra sötvattensområden	150 000	600 000
Fortsatta årliga utsättningar av ålyngel	200 000	800 000

Kustvattendragen
De viktigaste havsöringsförande vattendragen i länet är Nyköpingsån, Trosaån, Kilaån och till viss del även Nävån.

Nyköpingsån
Nyköpingsån har i dag stora behov av förbättring av vandringsvägarna, samt anläggande och förbättring av lekområdena för havsöringen. Kostnaderna för genomförande av de nödvändiga åtgärderna torde bli ganska omfattande och finansieringsmöjligheterna är i dag oklara. Parallellt med att åtgärderna genomförs bör utsättningarna av havsöring fortgå i lägst nuvarande omfattning. Åtgärder för att möjliggöra för utvandrande blankål att nå kusten, måste i första hand vidtas vid de kraftverk som finns nedströms Långhalsen i Nyköpingsån. Även dessa åtgärder torde bli ganska kostnadskrävande.

	Per år kr	Perioden kr
Reparation av dammbassäng, engångskostnad		100 000
Reparation av denilränna, engångskostnad		150 000
Iordningsställande av fyra stycken lekområden, engångskostnad		100 000
Underhåll av fyra stycken lekområden	25 000	100 000
Underhåll och tillsyn av fiskräknare	25 000	100 000
Inventering och utredning för utvandrande blankål att nå kusten, engångskostnad		100 000
Åtgärder och anläggningar för utvandrande blankål att nå kusten, tre stycken, engångskostnader		300 000
Skötsel av anläggningar för utvandrande blankål	25 000	100 000

Trosaån
Här är angelägna åtgärder insatser för att förbättra havsöringens vandringsvägar och tillskapande av ytterligare lekområden. Bristande finansieringsmöjligheter har under de senaste åren medfört att några åtgärder inte utförts.

	Per år kr	Perioden kr
Anläggande av fiskväg, engångskostnad		100 000
Iordningsställande av tre lekområden, engångskostnad		300 000
Skötsel av fiskväg och lekområden	25 000	100 000

Kilaån (med biflöden)
Ån har i vissa delar höga naturvärden och fortsatta biotopåtgärder för öring bör utföras på lämpliga platser, samtidigt som några vandringshinder behöver undanröjas. Åtgärderna kan utföras i etapper och, finansieras lämpligen via fiskevårdsmedel och en begränsad del vattenavgiftsmedel.

	Per år kr	Perioden kr
Biotopåtgärder och undanröjande avvandringshinder, sammanlagt tre platser, engångskostnad		200 000

Nävån
Nävån har en betydligt större potential för havsöringreproduktion än vad som är tillgängligt för den vandrande fisken i dag. Anordnande av fiskväg uppströms för havsöringen är en angelägen åtgärd, som är förenad med relativt stora kostnader.

	Per år kr	Perioden kr
Anordnande av fiskväg, engångskostnad		200 000
Iordningsställande av bottnar, engångskostnad		25 000
Tillsyn och skötsel	15 000	60 000

De stora sjöarna
Utvecklingen av Mälaren och Hjälmarens fisk- och kräftbestånd är av stor betydelse för det yrkesmässiga fisket. För att uppnå ett långsiktigt och hållbart utnyttjande krävs ökade kunskaper om bestånden. Det är mycket angeläget att få till större långsiktiga och återkommande provfisken, eller monitoringprogram kring gös och kräftor. Länsstyrelserna måste därför få medel och resurser till provfiske i dessa vatten.

Medel för detta söks från respektive samordningslän.

Ål
Prioriterade åtgärder är att öppna ålens viktigaste vandringsvägar i länet, samtidigt som fortsatta utsättningar av ålyngel genomförs.

	Per år kr	Perioden kr
Länsövergripande inventering av vandringsvägar både för uppvandrande och nedvandrande ål, engångskostnad		200 000
Åtgärder för ålen i de vatten som framkommer i inventeringen	150 000	600 000

Flodkräfta
Flodkräftan förekommer i dag bara i ett litet antal sjöar i länet, och då ofta i svaga bestånd. Det är viktigt att de vatten som har förutsättningar att framdeles hålla ett bestånd av flodkräftor, identifieras och skyddas så långt det är möjligt. Provfiske och eventuell återetablering av flodkräftor bör genomföras i dessa vatten.

	Per år kr	Perioden kr
Provfiske och inventeringar, engångskostnad		250 000
Åtgärder i form av utplanteringar i uppskattningsvis fem sjöar, engångskostnader		300 000

Fisketillsyn
Den hittillsvarande fisketillsynen i Mälaren och Hjälmaren samt i länets kustvatten, har haft en preventiv effekt när gäller brott mot fiskelagstiftningen. Ytterligare medel behövs dock för att kunna finansiera en effektiv tillsyn, speciellt i Mälaren och länets kustvattnen, som har ett hårt fisketryck och är svårövervakade.

Medel för detta söks för Hjälmaren och Mälaren från respektive samordningslän.

	Per år kr	Perioden kr
Fisketillsyn längs länets kust	50 000	200 000

Björn Tengelin

Rapporter utgivna under 2007:

Nr	Titel	Ansvarig utgivare
1	Riksintresset Oxelösunds Hamn	Torbjörg Sekse
2	Fiskrekrytering och undervattensvegitation. En fortsatt studie av grunda havsvikar i Södermanlands län.	Birgitta Andersson

Länsstyrelsen	Ansvarig utgivare	År 2007
611 86 Nyköping Tel växeln: 0155-26 40 00 E-post: lansstyrelsen@d.lst.se	**Sten Nilsson**	**Nr 3**